

z kapitalistických armád

KE SKRYTÉ KVALITATIVNÍ MILITARIZACI

2. část

(Dokončení z minulého čísla)

Podplukovník ing. Josef Hrdlička

Změny ve výstavbě západních armád

Obdobně jako u výzbroje dochází k určité stagnaci s tendencí k poklesu i v celkových početních stavech vojáků u většiny států NATO a ke zkracování základní služby. Oba tyto kvantitativní jevy samy o sobě bez dalších souvislostí bychom mohli z hlediska zmírňování napětí jen přivítat. Tyto souvislosti však celé dobrovolné snižování staví do poněkud jiného světla, neboť:

— snižování početního stavu vojsk, pokud k němu dochází, se netýká až na některé výjimky sil vyčleněných pro NATO, ale různých teritoriálních složek; je kromě toho ještě důsledkem dozrávajícího odchodu z kolonií, popřípadě následkem organizačních a jiných změn;

— zkracování základní služby je doprovázeným a zcela zákonitým jevem, protože druhou stránkou téže mince je zvyšující se profesionalizace západních armád, kde voják základní služby má stále menší uplatnění. V celoarmádních průměrech činí profesionalizace 50—60 % a v silách vyčleněných pro NATO je ještě vyšší. Kromě toho USA přešly prakticky od roku 1974 na armádu z povolání.

Mimo to se v předních imperialistických armádách začíná rozvíjet důležitý proces zvyšování podílu bojových jednotek na úkor zabezpečovacích složek. Dotsud byla vzhledem k zavádění stále náročnější bojové techniky i z dalších důvodů situace opačná. Zvrat ve prospěch bojových jednotek umožňuje celý komplex opatření (od organizačních změn až po nový způsob stavebníkové konstrukce bojové techniky se zabudovanou diagnostikou); jejichž dopad je dalekosáhlý: dovoluje organizovat nové bojové prapory, brigády, divize, aniž by došlo ke zvyšování počtů vojsk, dokonce i při jejich snižování.

Dalším příznačným momentem ve výstavbě západních armád je zřizování vysoce připravené pohotovostní zálohy, která je schopna začlenění do aktivních sil v několika málo hodinách. V této formě se objevuje poprvé v NSR, kde se samozřejmě nezapočítává do mírového stavu

ozbrojených sil, protože je de facto jejich integrovanou součástí. NSR tak např. chce podle vyjádření generálního inspektora západoněmecké armády čelit případnému snížení vojsk ve střední Evropě.

Do popředí se tudíž dostává kvalita vojsk jako součást skryté militarizace, uskutečňovaná cestou profesionalizace a zvyšování podílu bojových složek. K tomu přistupuje řada dalších opatření kvalitativního charakteru na úseku řízení a velení, zvyšování bojové pohotovosti atd., které ve svém komplexu mají Západu postupně umožnit okamžitě reagovat na jakoukoli situaci.

Skrytý rozvoj zbrojní výroby

Jakkoli je to vzdáleno vžitým představám, jsou to právě bohaté rozvojové země, neboli bývalé kolonie a polokolonie, které nyní umožňují imperialistickému Západu i za případného snižování výzbroje v Evropě natolik rozvinout zbrojní výrobu právě té nejnáročnější bojové techniky, že vytvářejí nemalé předpoklady pro přiblížení speciální zbrojní výroby na Západě takřka válečné úrovni. Definitivně minula doba, kdy zbrojní doávky do rozvojových oblastí byly co do rozsahu bezvýznamné a technicky nejméně druhořadé, i když tento archaický stav u řady typických rozvojových zemí přetrvává. K tomu několik orientačních údajů o příjmech z ropy v roce 1974 v miliardách dolarů: Saúdská Arábie 29,181, Irán 20,801, Venezuela 10,489, Kuvajt 9,267, Nigérie 8,991, Libye 7,613, Sjedinené arabské emiráty 7,2, Irák 6,99 atd.

Rozvojový svět např. nakoupil v roce 1974 za 12 miliard dolarů výzbroje, což je asi čtvrtina celosvětové zbrojní produkce; ještě před 10 lety činil podíl rozvojového světa jednu čtyřicelinu. Pro srovnání můžeme uvést, že evropské země NATO včetně Francie nakoupily v roce 1974 asi za 11 miliard dolarů výzbroje. Tento rozvojový trh vznikl teprve v posledních 4–5 letech, takže ani ziskuchtivé zbrojní monopoly či západní země nebyly na takovou poptávkovou explozi připraveny a nejsou prozatím schopny objednávkami špičkové zbrojní techniky co do množství, požadované lhůty, kvality a v některých případech ani co do náročnosti krytí. Některé rozvojové země se nespokojí vždy jen s nabízenou nejmodernější technikou, ale mají navíc i své specifické požadavky, které v jednotlivých případech vedou až k takovému zdokonalení příslušného zbraňového systému, že přesahuje evropská měřítka. Tím tyto země přímo stimulují rozvoj a

úroveň vojenského výzkumu a vývoje na Západě. Je tomu tak např. u nové verze britského tanku Chieftain s téměř neprůstřelným pancířem, nebo u protiletadlového systému Rapier pro Irán. Začínají se však objevovat případy, že některá země sama žádá na Západ vývoj zcela nového zbraňového systému, jak tomu bylo před časem u Izraele. Ten objednal u francouzské společnosti Marcel Dassault vývoj řízené střely MD.450 s dostřelem 500 km, která může být vybavena jadernou hlavicí; přitom Izrael prodloužil dostřel na 1000 km a označil ji vlastním názvem Jericho. Objevil se také první případ, že rozvojová země (Egypt) podstatně zdokonalila v rámci připravované licenční výroby poslední zbraňový systém (francouzský protiletadlový komplet Crotale), takže evropská země sama má zájem o doávky či zlepšení z Orientu.

Díky především bohatým rozvojovým zemím mohla např. Francie svůj zbrojní vývoz během posledních 5 let více než ztrojnásobit. Přitom v roce 1974 dosáhly zbrojní objednávky 30 miliard franků a objem zbrojní výroby 20 miliard franků, z toho polovina šla na vývoz, který se podílí na celkovém francouzském exportu deseti procenty.

Ze skutečně mají velké zbrojní objednávky z rozvojových zemí mimořádný význam jako součást skrytého zvyšování zbrojní výroby na Západě, ukazuje analogický příklad USA ze 2. světové války, kdy tato země byla schopna teprve po dvou letech intenzivního stupňování zbrojní výroby dosáhnout jen 25 % později dosaženého maxima.

V současné době při daleko složitější bojové technice (u letounů se např. pracovní výroba zvýšila o 2600 %) se rozvinutí válečné výroby spíše prodlužuje, takže časový faktor jako nenahraditelný do jisté míry kryjí rozvojové země. Nemůžeme odhadnout, zda to bude 10 nebo 20 let či déle, neboť do celé problematiky může zasáhnout i vlastní zbrojní průmysl budovaný v jednotlivých rozvojových zemích nebo ve skupině zemí. Např. zbrojní komplex států Arabské ligy se sídlem v Káhiře si vyžádá nákladu 8 miliard dolarů. Otázka potřebného odborného personálu u rozvojových zemí je sice stále palčivá, ale její řešení není nepřekonatelným problémem.

I když můžeme — hlavně s ohledem na nikoli nevyčerpatelné zásoby ropy a na geograficko-demografické podmínky — předpokládat v dalším určitém dočasnosti, omezenosti nebo konjunkturálnosti úlohy bohatých rozvojových zemí v přípravě vá-

lečné výroby na Západě a tím i v soukromí skryté militarizace, nebylo by správné tuto úlohu bagatelizovat. Zůstává faktem, že v oblasti Středního východu dochází již nyní k největší koncentraci moderní výzbroje na světě. Zároveň se objevují příznaky vznikající nové hospodářské vazby mezi prozápadními rozvojovými zeměmi a kapitalistickým světem, který má zájem, aby integrovaly do jeho soustavy. Bez surovin rozvojových zemí totiž kapitalistický svět není schopen v dalších desetiletích progresivně se rozvíjet a již vůbec soutěžit se socialistickým táborem. To vše by mohlo na základě nově vzniklých vazeb poněkud prodloužit zbrojní kontakty rozvojových zemí se Západem.

Vojenské rozpočty a skrytá militarizace

Rychle rostoucí vojenské rozpočty v běžných cenách na Západě v 10—15 letech se zdvojnásobují. Jejich nominální výše je však poznamenána inflací a vlivem VTR. Technický pokrok sám o sobě vede totiž k růstu reálných cen vojenské techniky v průměru o 4 % ročně a nezřídka k ještě rychlejšímu zdražování běžné činnosti. Z ohromujícího nominálního růstu po vyloučení inflace a vlivu VTR na ceny techniky zůstává jen několik procent (v dlouhodobém průměru to činí 2 %) skutečného reálného zvýšení ročně. To je jistě a právem v rozporu s našimi vžitými představami. Je tomu ale tak, neboť vojenské rozpočty v sobě obrazy jak kvantitativní, tak kvalitativní stránku militarizace; výslednicí je tedy pozvolný reálný růst. Vojenské rozpočty jsou znakem zvyšující se militarizace hlavně v případech, že stoupá jejich podíl na státních rozpočtech. Rychlý růst vojenských výdajů na Západě je zhruba v souladu s tempem růstu státních rozpočtů, takže podíl vojenských výdajů na nich, až na menší výjimky, se nezvyšuje. Tento jev je za VTR podmíněn intenzivním integrováním využíváním vědy v civilní i vojenské oblasti. Přitom preference ozbrojených sil je dána tím, že zaměstnávají asi polovinu všech vědeckovýzkumných a vývojových pracovníků. Militantní charakter dnešních západních vojenských rozpočtů je determinován jejich vysokým (i když stagnujícím) podílem na státních rozpočtech. Tento kurs jakoby s předstihem byl nastoupen v období studené války.

Ve vojenských rozpočtech samých se vyvíjí poměrně pro Západ nepřiznivě jejich struktura, neboť se značně zvýšil podíl nákladů na běžnou činnost, který v některých případech dosahuje nebo se blíží sedmdesát procentům. To západní

odborníci považují za krajní mez, protože na investiční položky zbývá jen něco přes 30 % rozpočtu, a z nich po odečtení nákladů na výzkum, vývoj a stavbu objektů zůstane kolem 20 %. Ty je možné věnovat na nákup výzbroje. Jen u málo západních zemí je situace v investicích o 5—10 % lepší. Ve snaze získat více prostředků na nákup přikračují některé země k přesunu alespoň dílčích vojenských položek do rozpočtů civilních ministerstev.

V dalším vývoji nemůžeme vyloučit, že by Západ smluvně přistoupil i k případnému omezování vojenských výdajů, ač se to prozatím zdá pochybné. Západ u klamného vědomí své vědeckotechnické nadřazenosti by chtěl tímto způsobem dosáhnout v podmínkách oboustranných rozpočtových omezení převahy nad naším táborem za pomoci vědy a s ní spojené techniky a za předpokladu, že i strukturní relace našich a západních rozpočtů bude Západu v potřebné míře vyhovovat. Mimoto je velmi pravděpodobné, že opravdovost rozpočtových omezení na Západě by zůstala převážně na papíře, že by Západ se snažil radikálně změnit strukturu vojenských rozpočtů ve prospěch investiční části, že by se sanoval z předražování špičkové bojové techniky vyvážené do bohatých rozvojových zemí, že by přesunoval ještě více položek do civilních rozpočtů, že by daleko intenzivněji využíval rezerv atd., aby svou pozici posílil.

I když by jistě omezení či zmrazení vojenských výdajů bylo mimo veškerou pochybnost značně stabilizujícím politickým prvkem, neodstranilo by to skrytou militarizaci ani koncepci kvality před kvantitou, kde by se spíše dalo počítat se zintenzivněním vojenského výzkumu a vývoje i za cenu určitého snížení počtu projektů. Velký vojenský význam omezení můžeme spatřovat především v tom, že by zasáhlo kvantitativní faktory (počet výzbroje, vojsk, budovaných objektů, množství válečných zásob apod.), které si z hlediska nasycenosti válčičtější a vedení bojových operací uchovávají i za VTR své nezastupitelné místo.

Závěrem ke skryté — kvalitativní militarizaci

Ačkoli je imperialismus stále více nucen politicky a postupně i vojensky brát v úvahu reálnou situaci zmírňování, znamená to v žádném případě opuštění agresivních cílů cestou ideologické diverze, kombinované s případným vojenským

zásahem, či náhlým úderem. K tomu si Západ začíná vytvářet předpoklady s dlouhodobou perspektivou na základě souběžného rozvoje těch vědeckotechnických oblastí, které mají umožnit ve svých souvislostech tuto zvrátovou situaci vytvořit.

Západ se proto orientuje na skrytou — kvalitativní militarizaci a s ní spojenou ideologickou diverzi. Přitom se snaží z obou složek vytvořit integrovaný systém rozkladného působení proti světové socialistické soustavě, opřený o kvalitní vojenskou sílu. Tento formující se agresivní systém nabývá přes rozpornost kapitalistického světa postupně koordinovaného charakteru. Zároveň tím Západ sleduje své vnitropolitické cíle, kde poukazováním na nezvyšování nebo snižo-

vení početních stavů, výzbroje atd. na své straně a naopak vytvářením psychózy stále větší úhrady ze strany států Varšavské smlouvy a zvláště SSSR, chce vládnoucí třída narušit důvěru vlastních demokratizujících se mas ve správnost či opravdovost pokrokové a hlavně mírové politiky našeho tábora.

Skrytá — kvalitativní militarizace představuje novou vojenskou politiku imperialismu v podmínkách VTR a zmírňování napětí. Její mechanismus má své zvláštnosti zejména v tom, že se řídí poněkud jinými principy než za zjevné militarizace a vyžaduje z naší strany daleko komplexnější pohled. Z vojenského hlediska nemůžeme novou militarizaci v žádném případě podceňovat, ale naopak věnovat jí trvalou pozornost.